

8. Розвиток сільських територій в системі євро інтеграційних пріоритетів України / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2012. – 216 с.

9. Руснак А.В. Функції, завдання, чинники функціонування та сталого розвитку сільських територій / А.В. Руснак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/244.pdf>.

10. Черевко І. Роль територіального маркетингу в зрівноваженому розвитку сільських територій / Ірина Черевко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agrar-univer/APK/2010_2/files/10gidort.pdf.

References

1. Borshchevs'kyu V. V. (2013) Mekhanizmy naroshchuvannya sotsial'no-ekonomichnoho potentsialu sil's'kykh terytoriy Zakhidnoyi Ukrainy [Mechanisms increasing social and economic potential of rural areas in Western Ukraine]. *Stratehichni priorytety*, 3 (28), 89-95. [in Ukrainian].

2. Vyshnevs'ka O. M. (2011) Protsesy hlobalizatsiyi ta perspektyvy sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku sil's'kykh terytoriy [Globalization and prospects of socio-economic development of rural areas]. Retrieved from http://www.rusnauka.com/12_80152.doc.htm. [in Ukrainian].

3. Zaychenko O. O. (2007) Spetsyfichni osoblyvosti stanovlennya investytsiynoho marketynhu rehionu [Specific peculiarities of marketing investment in the region]. Retrieved from http://www.confcontact.com/2007mart/2_Zajch.php. [in Ukrainian].

4. Lyskova S. S. (2011) Rozrobka kompleksu rehional'noho marketynhu dlya pidvyshchen'nya pryvablyvosti terytoriyi [Development of the regional marketing to enhance the

attractiveness of the area]. (Ph.D. in Econ. thesis, Donets'k, Ukraine). [in Ukrainian].

5. Pavlov O. I. Imidzh sil's'kykh terytoriy yak ob'yekt marketynhu [The image of rural areas as marketing facility]. Retrieved from <http://journals.urau.ua/fie/article/view/36101>.

6. Pysarenko S. M. Innovatsiyna osnova konkurentospromozhnosti rehionu [Innovative regional competitiveness foundation]. Retrieved from http://www.confcontact.com/20130214_econ/6_pisarenko.htm. [in Ukrainian].

7. Radchenko V. P. Marketynh sel's'kykh terrytoriy v systeme terrytoriyal'noho upravlenyya: pryntsyupy, ynstrumental'nyy apparat [Marketing of rural areas in the system of territorial management: principles, machine tool]. Retrieved from <http://geum.ru/ec-aref/marketing-selskih-terrytoriy-v-sisteme-terrytorialnogo-upravleniya-printsipy-instrumental'nyy-apparat.htm>. [in Ukrainian].

8. Rozvytok sil's'kykh terytoriy v systemi yevro intehratsiynikh priorytetiv Ukrainy [Development of rural areas in the system of European integration priorities of Ukraine] Lviv: NAN Ukrainy. In-t rehional'nykh doslidzhen', 216 p. [in Ukrainian].

9. Rusnak A. V. Funktsiyi, zavdannya, chynnyky funktsionuvannya ta staloho rozvytku sil's'kykh terytoriy [The functions, tasks, operation factors and sustainable rural development]. Retrieved from <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/244.pdf>. [in Ukrainian].

10. Cherevko I. (2010) Rol' terytorial'noho marketynhu v zrivnovazhenomu rozvytku sil's'kykh terytoriy [The role of marketing in a balanced territorial development of rural areas]. Retrieved from http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-Lvivskogo-Nats-agrar-univer/APK/2010_2/files/10gidort.pdf. [in Ukrainian].

УДК 330.341.1:009.12(282.243.7)(477)

Є. В. Лазарева

доктор економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу розвитку підприємництва,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

А. В. Курносова

молодший науковий співробітник
відділу розвитку підприємництва,
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНСЬКОГО ПРИДУНАВ'Я В АСПЕКТІ АНАЛІЗУ ЇХНЬОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ

У статті досліджено рівень розвитку інноваційного потенціалу регіонів Українського Придунав'я з позицій глобальної конкурентоспроможності та визначені сильні і слабкі складові цього потенціалу з метою активізації інноваційних процесів в економіці регіонів. Надано оцінку конкурентоспроможності за міжнародною методикою визначення індексу конкурентоспроможності (ІК) Придунайського регіону за складовими: Інновації, Інституції, Інфраструктура, Макроекономічне середовище, Охорона здоров'я та початкова освіта, Ефективність ринку товарів, Ефективність ринку праці, Рівень розвитку фінансового ринку, Розмір ринку. Виділено окремо такі складові інноваційного потенціалу, як: Вища освіта та професійна підготовка, Технологічна готовність, Рівень розвитку бізнесу, Інновації, що в свою чергу розподілено на декілька складових: Інноваційний потенціал бізнесу, Доступність технологій і витрати на них, Співпраця бізнесу з університетами. Складено зведений профіль регіонів Українського Придунав'я за складовими інноваційного потенціалу ІК, визначено позиції кожного регіону за цими складовими. Проаналізовано інноваційну активність промислових підприємств за напрямками та видами інноваційної діяльності по Придунайському регіону України. Запропоновано напрямки щодо забезпечення рівня інноваційного потенціалу і стимулювання розвитку інноваційної діяльності в регіоні.

Ключові слова: інноваційний потенціал, регіон, Українське Придунав'є, конкурентоспроможність, складові інноваційного потенціалу, інноваційно активні підприємства

Lasarjeva E., Kurnosova A. EVALUATION OF INNOVATIVE POTENTIAL'S POSITIONING OF UKRAINIAN DANUBE REGION IN THE COMPETITIVENESS SPACE

The article examines the current state of innovation potential and its level of development in the Ukrainian Danube. It regards possibilities of its activation. The paper assesses a competitiveness of the Danube region by the components: Innovation; Institutions; Infrastructure; Macroeconomic environment; Health and primary education; Goods market efficiency; Labor market efficiency; Financial market development and Market size. In the article is highlighted such components of innovative capacity as: Higher education and professional training; Technological readiness and Business sophistication. The category «Innovation» is divided into several components: Innovation potential of business; Availability of technologies and their costs; University-industry collaboration in R&D. The paper draws up a summary profile for the components of Ukrainian Danube innovation potential competitiveness index (CI), and performs the positioning of Ukrainian Danube subregions for constituting the innovative capacity of the CI. The Innovative activity of industrial enterprises by directions and types of innovative activity in the Ukraine Danube region was analyzed. The proposals for the maintenance of the appropriate of innovative capacity level and for the innovative activity stimulation of the development in the region are given.

Keywords: innovative potential, region, Ukrainian Danube, competitiveness, components of innovation potential, innovation active enterprises

В сучасних умовах господарювання інноваційний потенціал є вагомою конкурентною перевагою національної та регіональної економік, яка при відповідному державному підході може забезпечити сталий розвиток, поліпшення якості життя населення, підвищення рівня продуктивності та добробуту країни.

Дослідження показують, що території, які інвестують кошти в інновації, спонукають людей до творчості і в найефективніший спосіб використовують на ринку їхні ідеї, з часом перетворюються на регіони зосередження робочих місць з високими заробітними платами, з розвиненішою економікою і з високою якістю життя. Інноваційний підхід допомагає також стати місцевістю, в яку спрямовують потоки прямих іноземних інвестицій, бути центром зосередження національного й міжнародного бізнесу.

Приваблення та збереження бізнесу – це процес, у якому перемагають райони з найвищим рівнем розвитку інфраструктури, людського і соціального капіталу та достатньою кількістю найкваліфікованішої та найбільш інноваційної робочої сили[1].

Оцінка рівня інноваційного потенціалу необхідна для аналізу стану економіки регіону та перспектив його розвитку і є одним із важливих етапів на шляху активізації цього цінного стратегічного ресурсу та його перетворення в потужну конкурентну перевагу.

Різним аспектам розвитку регіональної економіки, зокрема її інноваційної складової присвячені дослідження провідних вчених, таких, як: В.В. Баранова, З.С. Варналій, М. Долішній, Л.В. Жарова, Е.Б. Жихор, С.Н. Ілляшенко, Ю.М. Корєцький, М.І. Маниліч, А.Б. Мірчев, В.Г. Потапенко, С.Г. Тяглов, Е.В. Хлобистов та інші. Серед дослідників інноваційного потенціалу слід виділити І.Я. Зинько, З.К. Шмигельську, І.В. Шляхто. Проблеми економіки природокористування Дунайського регіону та інших видів господарської діяльності на території Придунав'я розглядаються у роботах С.В. Арестова, О.Е. Рубіля, О.В. Прокопенко, В.М. Степаніва, С.К. Харічкова, О.В. Цапенко та ін.. Однак, незважаючи на

актуальність означеної проблеми, інноваційний потенціал Українського Придунав'я досліджено недостатньо, багатоаспектного та глибокого аналізу потребують можливості його розвитку та комерційної трансформації.

Метою та основними завданнями даної публікації є дослідження рівня розвитку інноваційного потенціалу Українського Придунав'я на основі індексу глобальної конкурентоспроможності (ІГК)[2] і складових цього індексу, позиції регіонів Придунав'я у відповідному міжнародному рейтингу і проміж собою в аспекті аналізу інноваційної спроможності та з точки зору можливостей підвищення інноваційної активності вітчизняної економіки.

Однією з передумов успішного розвитку інноваційного підприємництва в країні та її регіонах є створення державою сприятливого соціального та бізнес-середовища, рівень якого можна вимірювати за допомогою індексів конкурентоспроможності (ІК), що характеризують стан того чи іншого аспекту економіки і суспільства. Авторами проведено оцінку конкурентоспроможності Придунайського регіону України, у склад якого входять Закарпатська, Одеська, Тернопільська та Чернівецька області на базі ІГК і дослідженнями Фонду «Ефективне управління»[3] за складовими, що стосуються інноваційної сфери.

Згідно з опитуванням, проведеним Фондом у 2013 р., показник здатності до інновацій оцінений регіональним бізнесом досить оптимістично — в середньому по 27 регіонах оцінка склала 4,03 бали, що можна порівняти з результатом Азербайджану (35-е місце в світі). Такий відносно високий результат частково зумовлений тим, що регіональний бізнес більшою мірою схильний розраховувати на власні розробки, аніж на їх запозичення, включаючи купівлю. У регіональному порівнянні у цілому по Україні кращі оцінки у Київській (4,24 бала) та Волинській (4,25 бала) областях, тоді як найгірші — у Запорізькій (3,64 бала) та Чернігівській (3,76 бала) областях[4]. Щодо регіонів Придунав'я кращі позиції займали Тернопільська (4,08 бала) і Чернівецька (4,05

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

бала) області, дещо менші показники у Одеській (4,01 бала) і Закарпатській (3,98 бала) областях. (Табл. 1.) Цілоком природно, що «Інноваційний потенціал бізнесу», як «здатність до інновацій», вище на великих підприємствах (4,19 бали) в порівнянні з малими (3,95 бали), хоча і різниця в 0,24 бали не є критичною. На думку керівників бізнесу, спроможність підприємств к впровадженню нових технологій є середньою і була оцінена ними в 4,29 бали (зі 7 балів). В цілому, опитані підприємці вважають, що: «У поєднанні з відносно високими оцінками за здатністю до інновацій, в українського бізнесу зберігся інноваційний потенціал, який, при достатній наявності коштів і сприятливих умовах на ринку, компанії змогли б відновити».

«Доступність технологій і витрати на них» є одним із важливіших показників як інноваційного потенціалу, так і конкурентоспроможності в цілому. Чим дешевше, швидше та простіше розробляються, або придбаються і адаптуються нові технології, тим більшими конкурентними перевагами володіють ті, хто їх впроваджує.

В оцінках доступності передових технологій керівники регіонального бізнесу, на відміну від здатності до інновацій, в середньому по регіонах виставили відносно низьку оцінку, 3,58 бала, що вище

від рівня Киргизії (3,57 бали і 138-е місце). З регіонального порівняння видно, що передові технології найбільше доступні у великих промислових регіонах — у Донецькій (4,21 бала) і Харківській (4,20 бала) областях, а також в м. Києві (3,99 бала). Гірші значення у Чернігівській (3,06) і Луганській (3,14) областях. При цьому розрив в оцінках склав 1,15 бали, а це приблизно п'ятдесят позицій у світовому рейтингу. Для регіонів Придніпров'я найвищий бал у Закарпатській області (3,8), далі йдуть – Одеська (3,57), Чернівецька (3,46), Тернопільська (3,37) області, (Табл.1.).

Бізнес критично оцінює витрати підприємств на НДДКР, у цього показника найнижча оцінка серед інших «інноваційних» показників — 2,85 бали в середньому по 27 регіонах України. При цьому, тільки у регіонів-лідерів оцінки можуть бути порівнювані з середніми результатами в світі (3,3 бали) — значення Сумської (3,33) і Харківської (3,26) областей у порівнюванні з оцінками Словенії та Литви (3,2 і 3,1 бали, або 62-е і 63-е місця відповідно).[4] Для Придніпров'я розподіл балів відповідно такий: Чернівецька (2,84), Тернопільська (2,75), Одеська (2,57), Закарпатська (2,45), що дещо нижче середнього показника по Україні, (табл.1).

Таблиця 1

Зведений профіль Українського Придніпров'я за складовими інноваційного потенціалу ІК (2013 р.)¹

Показник	Закарпатська обл.			Одеська обл.			Тернопільська обл.			Чернівецька обл.			Середнє за регіонами	Кращий регіон / область
	Рейтинг/27	Бал	У порівнянні із середнім	Рейтинг/27	Бал	У порівнянні із середнім	Рейтинг/27	Бал	У порівнянні із середнім	Рейтинг/27	Бал	У порівнянні із середнім		
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>	<i>14</i>	<i>15</i>
Індекс конкурентоспроможності 2013	20	3,96	-	3	4,18	+	24	3,88	-	22	3,95	-	4,01	4,40 м. Київ
Субіндекс А: «Базові вимоги»	13	4,42	-	2	4,56	+	24	4,33	-	8	4,44	+	4,42	4,63 м. Київ
Субіндекс В: «Підсилювачі ефектив-ті»	19	3,71	-	4	4,01	+	25	3,63	-	24	3,64	-	3,79	4,36 м. Київ
Субіндекс С: «Фактори розвитку та інноваційного потенціалу»	25	3,32	-	14	3,50	+	24	3,34	-	7	3,55	+	3,5	3,91 Харківська
Складова «Вища освіта та професійна підготовка»														
Охоплення середньою освітою (%)	9	98	+	1	100	+	26	93	-	25	93	-	96,1	100 Декілька (6)
Охоплення вищою освітою (%)	27	28,4	-	5	79,2	+	12	62,2	-	17	51	-	65,5	>100 Декілька (2)
Якість системи освіти	19	3,96	-	8	4,12	+	15	4,05	-	3	4,41	+	4,06	4,55 Харківська
Якість викладання математики та природничих наук	17	4,21	-	21	4,16	+	6	4,45	+	1	4,76	+	4,29	4,76 Чернівецька
Якість шкіл менеджменту	20	3,06	-	5	3,47	-	10	3,32	+	6	3,36	+	3,22	3,77 м. Київ
Доступ до Інтернету в учбових закладах	14	4,76	+	8	4,82	+	26	4,48	-	22	4,63	-	4,76	5,22 м. Севастополь
Доступність дослідницьких та освітніх послуг	24	4,34	-	3	5,03	+	20	4,44	-	10	4,63	+	4,62	5,51 Харківська
Підвищення кваліфікації персоналу	7	3,18	+	8	3,17	+	25	2,89	-	9	3,16	+	3,08	3,44 Донецька
Взагалі за складовою	26	4,15	-	3	4,96	+	16	4,47	-	15	4,49	-	4,55	5,28 Харківська
Складова «Технологічна готовність»														
Доступність новітніх технологій	6	3,8	+	12	3,57	-	22	3,37	-	19	3,46	-	3,58	4,21 Донецька
Впровадження технологій на рівні компанії	15	4,29	+	17	4,24	-	26	4,01	-	19	4,2	-	4,29	4,72 Донецька
Прямі іноземні інвестиції і передача технологій	1	4,77	+	10	3,91	+	15	3,82	-	14	3,82	-	3,84	4,77 Закарпатська
Інтернет-користувачі (на 100 осіб)	26	22,4	-	6	34,9	+	13	30,7	-	25	23,4	-	32,1	82,3 м. Київ
Кількість абонентів широкошумового Інтернету (на 100 осіб)	22	3,98	-	2	10,2	+	12	5,92	-	13	5,9	-	6,83	35,22 м. Київ
Пропускна здатність Інтернет (кб/с на душу населення)	1	14,3	=	1	14,3	=	1	14,3	=	1	14,3	=	14,3	14,3 Декілька (27)
Кількість абонентів широкошумового мобільного Інтернету (на 100 осіб)	1	5,5	=	1	5,5	=	1	5,5	=	1	5,5	=	5,5	5,5 Декілька (27)
Кількість абонентів мобільного зв'язку (на 100 осіб)	14	126	-	9	132	+	26	91	-	8	132	+	127	243 м. Київ
Кількість телефонних ліній (на 100 мешканців)	27	14,1	-	1	68	+	18	20,1	-	16	20,7	-	24,2	68 Одеська
Взагалі за складовою	9	3,14	+	2	3,4	+	25	2,89	-	17	2,99	-	3,11	4,38 м. Київ
Складова «Рівень розвитку бізнесу»														

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

<i>1</i>	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Кількість місцевих постачальників	26	4,36	–	7	4,87	+	9	4,8	+	11	4,75	+	4,71	5,20 Донецька
Якість місцевих постачальників	21	4,13	–	13	4,19	+	24	4,08	–	14	4,17	–	4,19	4,39 Донецька
Рівень розвитку бізнес-кластерів	14	3,8	–	11	4,12	+	20	3,58	–	23	3,43	–	3,93	5,28 Донецька
Природа конкурентної переваги	27	3,11	–	8	3,63	+	25	3,23	–	17	3,4	–	3,51	3,99 Сумська
Ширина ланцюжка доданої вартості	25	3,10	–	17	3,35	–	27	2,97	–	10	3,56	+	3,43	4,17 Харківська
Контроль міжнародної дистрибуції	24	4,36	–	27	4,19	–	11	4,66	+	3	4,89	+	4,63	5,14 Сумська
Рівень розвитку виробничих процесів	4	3,68	+	11	3,52	+	7	3,61	+	3	3,73	+	3,43	3,8 Рівненська
Рівень маркетингу	25	3,81	–	6	4,26	+	23	3,88	–	5	4,27	+	4,08	4,66 Донецька
Готовність делегувати повноваження	7	3,74	+	4	3,78	+	26	3,32	–	5	3,77	+	3,61	3,98 Сумська
Ставка на професійне управління	25	4,01	–	24	4,01	–	21	4,09	–	27	3,81	–	4,19	4,5 Рівненська
Взагалі за складовою	26	3,8	–	9	3,99	+	25	3,81	–	10	3,99	+	3,96	4,25 Донецька
Складова «Інновації»														
Здатність до інновацій	20	3,98	–	17	4,01	–	9	4,08	+	13	4,05	+	4,03	4,25 Волинська
Якість науково-дослідних закладів	22	3,02	–	9	3,81	+	25	2,94	–	6	4,23	+	3,63	4,83 Харківська
Витрати компаній на НДДКР	27	2,45	–	25	2,57	–	18	2,75	–	14	2,84	–	2,85	3,33 Сумська
Співпраця університетів і бізнесу в НДДКР	26	2,5	–	17	2,84	–	20	2,74	–	16	2,96	–	3,01	3,95 Харківська
Держзакупівлі високотехнологічної продукції	6	3,31	+	10	3,05	–	7	3,27	+	14	3,00	–	3,07	3,53 Волинська
Наявність наукових та інженерних кадрів	16	3,34	–	10	3,74	+	23	3,19	–	8	3,77	+	3,56	4,62 Харківська
Патенти та винаходи (на млн. осіб)	6	2,45	+	8	1,74	–	15	1,03	–	10	1,35	–	2,12	13,9 м. Київ
Охорона інтелектуальної власності	10	3,29	+	24	3,05	–	23	3,07	–	25	3,04	–	3,24	3,44 Вінницька
Взагалі за складовою	24	2,84	–	14	3,01	–	23	3,07	–	8	3,12	+	3,04	3,6 Харківська

¹ Складено авторами на основі даних Фонду ефективного управління[3] та Звіту про конкурентоспроможність регіонів України 2013 р.[4] (В офіційній статистичній звітності аналогічні дані за 2014-2015 роки відсутні)

Характерно, що новітні технології є більш доступними для великих підприємств, аналогічно і суми та активність витрат на НДДКР у них вище, ніж у середнього та малого підприємництва. Серед лідерів за щодо витрат на НДДКР в галузевому розрізі: страхові, фінансові, інвестиційні компанії, аутсайтери – добувна промисловість та сільгоспвиробники.

Як свідчить передовий досвід розвинених країн, чим тісніше взаємодія бізнес-структур з університетами, тим більш якісними та ефективними є результати діяльності як перших, так і других, тим швидше відбувається освоєння та впровадження інновацій. В кінцевому результаті у вигрші опиняються всі – бізнес, суспільство та економіка.

Нажалть, «оцінки показника співпраці університетів і бізнесу в НДДКР для регіонів України дуже низькі — середня оцінка для всіх 27 регіонів складала 3,01

бали (це рівень Болгарії, яка посідала у 2013 р. 117-е місце в світі). Трохи вище співпрацю оцінили в індустріально розвинених Харківській (3,95 бали), Донецькій (3,61 бали) і Дніпропетровській (3,64 бали) областях, тоді як нижче за все — в Полтавській (2,68 бали), Волинській (2,68 бали) і Чернігівській (2,3 бали) областях».[4] Для Українського Придунав'я цей показник дещо нижче середнього значення по регіонах: Чернівецька – 2,96 бали, Одеська – 2,84, Тернопільська – 2,74, Закарпатська 2,5 балів відповідно, (табл. 1).

В опитуванні керівників бізнесу 2013 якість науково-дослідних установ у середньому по усіх регіонах України оцінено на рівні 3,63 бали. При цьому розрив між оцінками досить великий — 2,4 бали. Найбільш високі оцінки отримали традиційні дослідницькі центри — Харківська область (4,83 бали) та місто Київ (4,44 бали), що у світовому рейтингу порівнювано, наприклад, з Малайзією (4,88 бали) або Іспанією (4,57 бали), які займають 27-у та 36-у позиції у світовому рейтингу відповідно. А найнижчі оцінки — у невеликих аграрних регіонах, насамперед, у Кіровоградській (2,84 бали) та Житомирській (2,43 бали) областях, це приблизно

рівень Молдови (2,59 бали, 132-е місце).[4] Для областей Придунав'я бали розподілено таким чином: Чернівецька: 4,23 бали, Одеська 3,81, Закарпатська 3,02, Тернопільська 2,94 бали відповідно, (Табл. 1). Отже, інноваційний розвиток потребує тісної взаємодії та ефективної співпраці держави, бізнесу та науково-освітнього секторів, але, як свідчать опитування та наведені вище дані, діяльність у цьому напрямі трудно назвати задовільною.

Результати оцінки на основі ІГК регіонів Українського Придунав'я за складовими інноваційного потенціалу і позиціонування кожного з них зведемо у таблицю 2.

У табл. 2 високі рейтинги за трьома складовими (Вища освіта та професійна підготовка – 3-є місце, Технологічна готовність – 2-є місце; Рівень розвитку бізнесу – 9-е місце) досягнуті в Одеській області, сумарний рейтинг – 28, середній за складовими – 7. На другому місці серед регіонів Придунав'я – Чернівецька область, сума місць – 50, за такою складовою як Інновації регіон займає 8-у позицію серед регіонів України. Однак, тільки в Одеській області бали оцінки складових ІГК досягають середньому значенню балів по Україні.

Аналіз динаміки інноваційно активних підприємств у промисловості за напрямками інноваційної діяльності по Придунайському регіону України за період 2010-2013 рр. за даними Укрстату [5], табл. 3, показав такі тенденції розвитку.

У 2013 році кількість інноваційно активних підприємств Придунав'я зменшилась в порівнянні з 2010 і 2012 роками на 9 та 38 одиниць відповідно, або на 5,7 і 20,2 %. Доля інноваційно активних підприємств Придунав'я до України в цілому також зменшилася з 10,88% у 2010 р. до 8,75% у 2013 р. або на 2,13%% відповідно.

Одеська область є лідером як по кількості інноваційно активних підприємств у промисловості, так і за такими видами інноваційної діяльності, як внутрішні науково-дослідні розробки; придбання науково-дослідних розробок; придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Позиціонування регіонів Українського Придніпров'я за складовими інноваційного потенціалу ІГК, 2013 р.²

Складові ІГК	Закарпатська область		Одеська область		Тернопільська область		Чернівецька область		Середній бал по Україні	Бал кращого регіону
	Рейтинг (із 27)	Бал	Рейтинг (із 27)	Бал	Рейтинг (із 27)	Бал	Рейтинг (із 27)	Бал		
Вища освіта та професійна підготовка	26	4,15	3	4,96	16	4,47	15	4,49	4,55	5,28
Технологічна готовність	9	3,14	2	3,4	25	2,89	17	2,99	3,11	4,38
Рівень розвитку бізнесу	26	3,8	9	3,99	25	3,81	10	3,99	3,96	4,25
Інновації	24	2,84	14	3,01	23	2,87	8	3,12	3,04	3,6
Сумарний рейтинг / середній бал	85	3,48	28	3,84	89	3,51	50	3,65	3,67	4,38

²Складено авторами на основі аналізу та зведення даних таблиці 1.

За видом інноваційної діяльності – «навчання та підготовка персоналу» в 2013 р. зі значним відривом лідирує Тернопільська область. За видом «Ринкове запровадження інновацій» лідирує Чернівецька область з відривом в одне підприємство від Одеської області. У Закарпатській та Тернопільській областях такого виду інноваційної діяльності, як «Ринкове запровадження інновацій» не відбувалося зовсім.

Показники інноваційної активності за регіонами Українського Придніпров'я (табл. 4) свідчать, що зі загальної кількості обстежених за міжнародною методикою підприємств[6] лише 17% є інноваційно активними. В абсолютному значенні більш всього інноваційно активних підприємств було в Одеській області – 261 підприємство, у процентному відношенні – в Чернівецькій – 19,63% від обстежених в області. Частка Українського Придніпров'я в Україні в цілому по кількості інноваційно активних підприємств із кількості обстежених, складала 7,92%. В Закарпатській і Тернопільській областях основна доля інноваційно активних підприємств – це підприємства з технологічними інноваціями – 62% і 69,47% відповідно. В Одеській області превалюють підприємства з маркетинговими та/або організаційними інноваціями – 59,77%. В Чернівецькій області – підприємства з технологічними інноваціями і підприємства з маркетинговими та/або організаційними інноваціями складають 49,46% і 50,54% відповідно. В цілому у порівнянні з іншими регіонами країни кількість підприємств з технологічними інноваціями в Придніпров'ї декілька перевищує середньоукраїнський показник (50,82% та 49,13% відповідно).

Відомо, що в сучасних умовах господарювання інновації стають одним з ключових факторів економічного росту і конкурентоспроможності регіонів. Але, на жаль, за результатами дослідження слід відзначити, що українське підприємництво стає все менш інноваційним. Бізнес поки не готовий активно вкладати в розвиток інновацій в Україні, хоча і відчуває нестачу в передових технологіях. Очлюють рейтинг конкурентоспроможності за складовими, що відбивають стан та перспективи розвитку інноваційної діяльності, крупні промислові регіони з відповідною технологічною, науково-конструкторською та освітньою базою, розвиненою

інфраструктурою. Регіони Придніпров'я в цілому мають середні рейтинг та бали за інноваційними складовими в порівнянні з іншими регіонами країни (Таб. 2). Найкращі показники (вище середнього рівня) показує Одеська область, на другому місці (нижче середнього по Україні) – Чернівецька, найгірша ситуація (нижче середнього) склалася в Тернопільській та Закарпатській областях.

В масштабах країни і регіонів Придніпров'я ситуація щодо формування економіки на інноваційних засадах в останні роки становиться критичною. Систематично погіршуються позиції регіонів і країни в цілому у міжнародних рейтингах щодо інноваційності економіки, зниження інноваційної ефективності бізнесу перетворюється на масштабну тенденцію.

Необхідна побудова державної та регіональної економічної політики в напрямі створення нового ефективного механізму регулювання інноваційної діяльності. Дана політика повинна бути спрямована на стимулювання й підтримку високотехнологічних галузей економіки, більш екологічних та менш енергоємних, на залучення та захист цільових інвестицій, що сприятимуть розвитку інновацій.

Особу увагу необхідно приділити перспективному інституційному та інфраструктурному розвитку, як обов'язковим базовим платформам та інструментам, що забезпечують нормальне ведення як інноваційної, так й інших видів господарської діяльності.

Каталізатором перетворення інноваційного потенціалу в конкурентні активи можуть стати мотиваційні механізми використання інноваційних стратегій підприємствами. При цьому управлінська функція держави повинна полягати в тому, щоб економічні стимули полегшували, а не ускладнювали функціонування підприємств і організацій, що займаються розробкою, реалізацією та впровадженням інновацій.

Поки ще Україна та її регіони зберігають деякі компоненти інноваційного потенціалу, такі як: людський, науково-освітній, підприємницький, на достатньо високому рівні, тому перехід до сталого розвитку економіки і суспільства на основі інновацій є шансом вийти з кризи та зайняти гідне місце серед розвинених країн світу.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Таблиця 3

Кількість інноваційно активних підприємств у промисловості за напрямками інноваційної діяльності по Придніпровському регіону України³

	Інноваційно активні підприємства, всього			За напрямками інноваційної діяльності																				
				внутрішні науково-дослідні розробки			придбання науково-дослідних розробок			придбання машин, обладнання та програмного забезпечення			Придбання інших зовнішніх знань			навчання та підготовка персоналу			ринкове запровадження інновацій			інші		
	2010	2012	2013	2010	2012	2013	2010	2012	2013	2010	2012	2013	2010	2012	2013	2010	2012	2013	2010	2012	2013	2010	2012	2013
Україна	1462	1758	1715	224	214	215	124	134	114	840	1096	1082	100	87	85	222	321	333	102	102	95	194	202	165
Закарпатська обл.	27	18	15	–	1	–	2	–	–	13	8	9	2	1	1	4	2	2	–	1	–	3	3	3
Одеська обл.	62	83	69	5	7	6	1	4	3	41	58	50	2	4	1	5	12	6	–	3	2	6	8	4
Тернопільська обл.	40	50	36	5	4	5	1	1	–	15	23	24	2	2	1	3	14	12	–	2	–	5	4	1
Чернівецька обл.	30	37	30	2	1	1	2	3	2	12	32	24	2	3	1	4	8	8	3	4	3	7	6	5
Всього по областях Українського Придніпров'я, од.	159	188	150	12	13	12	6	8	5	81	121	107	8	10	4	16	36	28	3	10	5	21	21	13
Частка Українського Придніпров'я в Україні в цілому, %	10,88	10,69	8,75	5,36	6,07	5,58	4,84	5,97	4,39	9,64	11,04	9,89	8,00	11,49	4,71	7,21	11,21	8,41	2,94	9,80	5,26	10,82	10,40	7,88

³Складено та розраховано авторами на основі статистичних даних Укрстату [5] (В офіційній статистичній звітності аналогічні дані за 2014-2015 роки відсутні)

Таблиця 4

Інноваційна активність підприємств за регіонами у 2010-2012рр.⁴

Області	Загальна кількість обстежених підприємств од.	У тому числі								
		Підприємства з інноваційною активністю, од / %	З них						підприємства тільки з маркетинговими та/або організаційними інноваціями (не технологічна інновація), од / %	не інноваційно активні підприємства, од / %
			підприємства з технологічними інноваціями, од / %	підприємства з продуктовими інноваціями, од / %	Підприємства з процесовими інноваціями, од / %	підприємства з продуктовими та процесовими інноваціями, од / %	підприємства з продовжуваною або перерваною інноваційною діяльністю, од / %			
Україна	34014	6930 / 20,4	3405 / 49,13	525 / 15,42	1080 / 31,72	1507 / 44,26	293 / 8,60	3525 / 50,87	27084/79,63	
Закарпатська	597	100 / 16,75	62 / 62,00	4 / 6,45	11 / 17,74	41 / 66,13	6 / 9,68	38 / 38,00	497 / 83,25	
Одеська	1739	261 / 15,01	105 / 40,23	18 / 17,14	41 / 39,05	46 / 43,81	–	156 / 59,77	1478 / 84,99	
Тернопільська	484	95 / 19,63	66 / 69,47	8 / 12,12	11 / 16,67	28 / 42,42	19 / 28,79	29 / 30,53	389 / 80,37	
Чернівецька	402	93 / 23,13	46 / 49,46	6 / 13,04	21 / 45,65	19 / 41,30	–	47 / 50,54	309 / 76,87	
Всього по областях Придніпров'я,	3222	549 / 17,04	279 / 50,82	36 / 12,90	84 / 30,11	134 / 48,03	25 / 8,96	270 / 49,18	2673 / 82,96	
Частка Придніпров'я в Україні в цілому, %	9,47	7,92	8,19	6,86	7,78	8,89	8,53	7,66	9,87	

⁴Складено та розраховано авторами на основі статистичних даних Укрстату [6] (В офіційній статистичній звітності аналогічні дані за 2014-2015 роки відсутні)

Список використаних джерел

1. Інституційне забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку території: зарубіжний та український досвід // С. Слава, П. Сегварі, Р. Моркунайте. – К.: «К.І.С.», 2008. – 112 с. – Парал. тит. арк. англ.
2. Рейтинг глобальної конкурентоспособності 2014–2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index...>
3. Фонд ефективне управління. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://competitiveukraine.org.ua/ua/indexes/regions> [in Ukrainian].
4. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://competitiveukraine.org.ua/uploadfiles/ckfinder/files/reports/2013/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf
5. Статистичний збірник «Регіони України». Частина II. – К.: «Державна служба статистики України», 2014. – 733 с.
6. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2013 році». – К.: «Державна служба статистики України», 2014. – 314 с.
- investment and innovation development areas: foreign and Ukrainian experience]. Kyiv.: «K.I.S.». [in Ukrainian].
2. Reitynh hlobalnoi konkurentosposobnosti 2014–2015. [Global Competitiveness rating 2014–2015]. gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index... Retrived from <http://gtmarket.ru/ratings/global-competitiveness-index...> [in Russian].
3. Fond efektyvne upravliannia. [Foundation for Effective Governance]. competitiveukraine.org.ua/ Retrived from <http://competitiveukraine.org.ua/ua/indexes/regions> [in Ukrainian].
4. Zvit pro konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy 2013. (2014). [Ukrainian National Competitiveness Report 2013]. competitiveukraine.org.ua/ Retrived from http://competitiveukraine.org.ua/uploadfiles/ckfinder/files/reports/2013/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf [in Ukrainian].
5. Statystychnyi zbirnyk «Rehiony Ukrainy 2014». Chastyna II. (2014). [Statistical publication "Regions of Ukraine". Part II.]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy . [in Ukrainian].
6. Statystychnyi zbirnyk «Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2013 rotsi». (2014). [Statistical publication "Science and Innovation in Ukraine in 2013."]. Kyiv:Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [in Ukrainian].

References

1. S. Slava, P. Sehvari, R. Morkunaite. (2008) *Institutsiine zabezpechennia investytsiino-innovatsiinoho rozvytku terytorii: zarubizhnyi ta ukraïnskyi dosvid* [Institutional support for

ДК 351.82

А. Прокопюк

кандидат економічних наук,
ректор,
Вища Економічна Школа в Бялимстоку, Польща

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Робота продовжує дискусію про пошук нової моделі регіонального розвитку в Україні. Представлені принципи формування нової моделі регіонального розвитку на основі структурних трансформацій. У роботі робиться висновок про розмивання принципів солідарності та субсидіарності в регіональній політиці; пропонується побудова двоїстої регіональної доктрини, заснованої на поєднанні концепцій вирівнювання розвитку регіонів і розвитку «полюсів зростання»; обґрунтовується необхідність реформування політичної моделі як умови ефективності політики регіонального розвитку. На сучасному етапі розвитку економіки України залишаються нерозв'язаними та дискусійними цілий ряд питань, пов'язаних із формуванням структурної політики. Серед них: алгоритм формування та проблеми реалізації, роль держави у регулюванні структурних адаптацій, поєднання стабілізаційних заходів та структурної політики для підвищення потенціалу економічного зростання.

Ключові слова: принципи, просторова економіка, регіональна політика, структурна політика, диспропорційність економіки, економічне зростання.

Prokopiuk A. PRINCIPLES OF FORMATION OF NEW MODEL OF REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH STRUCTURAL TRANSFORMATION

The paper continues the debate about finding a new model of regional development in Ukraine. The principles of formation of a new model of regional development based on structural transformation. The paper concludes that the erosion of the principles of solidarity and subsidiarity in regional policy, proposes the construction of a dual regional doctrine, based on a combination of balancing regional development and the development of "growth poles", the necessity of reforming the political model as a condition of the effectiveness of regional development policies. On the modern stage of development of the Ukrainian economy to stand over and debatable are number of the questions related to the structural policy formation. Among them is: an algorithm of forming and its realization problem, role of the state in adjusting of the structural adaptations, incorporation of the setting measures and structural policy for the increase of the economy growth potential.

Keywords: principles, spatial economics, regional policy, structural policy, economic disparity, economic growth.